

رهبر انقلاب در پیامی راهبردی، مختصات حوزه تمدن ساز، پیشرو و سرآمد را ترسیم کردند

هوای تازه در حوزه

حضرت آیت... خامنه‌ای رهبر انقلاب اسلامی در پیامی به همایش «یکصدمین سال گشت باز تأسیس حوزه علمیه قم»، ضمن تبیین عناصر و کارکردهای گوناگون حوزه به بیان الزامات تحقق یک «حوزه پیشرو و سرآمد» که نوآور، بالنده، به‌روز، پاسخگوی مسائل نوپدید، مهذب، دارای روحیه پیشرفت و مجاهدت و هویت انقلابی و همچنین مستعد برای طراحی نظامات اداره جامعه است، پرداختند و تأکید کردند: مهم‌ترین وظیفه حوزه «بلاغ مبین» است که از برترین مصادیق آن ترسیم خطوط اصلی و فرعی تمدن نوین اسلامی و تبیین و ترویج و فرهنگ‌سازی آن در جامعه است.

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر ایشان، رهبر انقلاب اسلامی در ابتدای پیام خود به بیان تاریخچه شکل‌گیری حوزه مبارک قم در میانه حوادث بزرگ و سهمگین طلیعه قرن چهاردهم هجری شمسی و نقش آیت... حاج شیخ عبدالکریم حائری در بنیان‌گذاری و ماندگاری و رشد حوزه پرداختند و افزودند: یکی از افتخارات حوزه علمیه قم این است که از آن خورشیدی چون حضرت روح... سر برآورد و این حوزه در کمتر از شش دهه، قدرت معنوی و وجهه مردمی خود را به آن جارسانده توانست رژیم خائن و فاسد و فاسق پادشاهی را به دست مردم ریشه‌کن کند و پس از قرن‌ها، اسلام را در جایگاه حاکمیت سیاسی کشور بنشاند.

حوزه فقط جایی برای تدریس و تحصیل نیست

حضرت آیت... خامنه‌ای با تأکید بر این که حوزه علمیه فقط یک مؤسسه تدریس و درس‌خوانی نیست، بلکه مجموعه‌ای از علم و تربیت و کارکردهای اجتماعی و سیاسی است به تبیین سرفصل‌هایی پرداختند که می‌تواند حوزه را به معنی واقعی «پیشرو و سرآمد» کند.

حوزه قم؛ محصول اندیشه‌ورزی هزاران عالم دینی

ایشان در تبیین اولین سرفصل، حوزه قم را مرکز پاسبانیه سترگ علمی شیعه دانستند که محصول اندیشه‌ورزی و پژوهشگری هزاران عالم دینی در دانش‌هایی همچون فقه و کلام و فلسفه و تفسیر و حدیث، در طول هزار سال است.

فقه باید پاسخگوی سوالات بی‌سابقه امروز باشد

رهبر انقلاب با اشاره به پدیده‌های پیچیده و پُر تعداد در زندگی انسان‌ها و سؤال‌های بی‌سابقه‌ای که فقه معاصر باید آماده پاسخ به آن‌ها باشد، خاطر نشان کردند: امروز با تشکیل نظام سیاسی اسلام، سؤال اصلی، چگونگی نگاه کلان‌شارع به ابعاد فردی و اجتماعی زندگی بشر و پایه‌های اصولی آن است و فتوای فقیه در هر مسئله باید نشان‌دهنده بخشی از این نگاه کلان باشد.

حوزه درباره نحوه اداره جامعه پاسخگو باشد

حضرت آیت... خامنه‌ای یکی از وظایف مهم حوزه علمیه را به عنوان یک مرکز علمی ارزشمند و دارای پشتوانه علمی هزار ساله، پاسخگویی به مسائل مربوط به حکمرانی اسلامی و نحوه اداره جامعه دانستند و افزودند: مسائلی همچون روابط دولت با مردم و با دولت‌ها و ملت‌های

دیگر، موضوع نفی سبیل، نظام اقتصادی و پایه‌های اصولی نظام اسلامی، منشأ حاکمیت از نظر اسلام، نقش مردم در آن و موضع‌گیری در قضایای مهم و در مقابل نظام سلطه، مفهوم و محتوای عدالت و ده‌ها موضوع اساسی و بعضاً حیاتی دیگر، از جمله مسائلی هستند که باید برای آن‌ها پاسخ فقهی وجود داشته باشد.

«بلاغ مبین»؛ مهم‌ترین وظیفه حوزه

ایشان در تبیین دومین سرفصل از حوزه «پیشرو و سرآمد» با تأکید بر این که حوزه نهادهای برون‌گراست که خروجی آن در همه سطوح، در خدمت فکر و فرهنگ جامعه و انسان هاست، مهم‌ترین وظیفه حوزه را «بلاغ مبین» دانستند و خاطر نشان کردند: لازمه انجام این وظیفه تربیت نیروی مهذب و کارآمد است.

رهبر انقلاب اسلامی دامنه بلاغ مبین را گستره‌ای عظیم از معارف والای توحیدی تا وظایف شخصی شرعی و از تبیین نظام اسلامی و شاکله و وظایف آن تا سبک زندگی و محیط زیست و حمایت از طبیعت و عرصه‌ها و زوایای دیگر حیات بشری دانستند و با تأکید بر این که یکی از اشکالات حوزه عدم تناسب میان آورده‌های تبلیغی آن با واقعیت‌های فکری و فرهنگی در میان مردم به‌ویژه جوانان است، خاطر نشان کردند: صداه مقاله و مجله و گفتارهای مجلسی و تلویزیونی و امثال آن در حوزه، در برابر سیل القائات مغالطه‌آمیز، نمی‌تواند وظیفه «بلاغ مبین» را چنان که نیاز و شایسته است، به انجام رساند.

لازمه یک پیام به روز و کارآمد چیست؟

حضرت آیت... خامنه‌ای انجام صحیح وظیفه «بلاغ مبین» در حوزه را نیازمند دو عنصر کلیدی «تعلیم» و «تهذیب» دانستند و افزودند: رساندن پیامی که به‌روز و پُرکننده خلأ و برآورنده هدف دین باشد، حتماً نیازمند آموزش و فراگیری است و باید روش‌های اقناع‌قوی، آشنایی با شیوه گفت‌وگو، آگاهی از نوع تعامل با افکار عمومی و فضای رسانه‌ای و مجازی، انضباط در مواجهه با

عنصر مخالف، به طلبه آموزش داده و با تمرین و ممارست، او آماده‌رود به این میدان شود.

حوزه باید «مجاهد فرهنگی» تربیت کند

ایشان با تأکید بر این که موضع ایجابی و حتی تهاجمی در کار تبلیغ مهم‌تر از موضع دفاعی است، افزودند: برای برآورده شدن این هدف، حوزه باید «مجاهد فرهنگی» تربیت کند و در کنار تربیت چنین نیروهایی، باید تربیت نیرو جهت وظایف خاص در نظام و اداره کشور و نیز سامان دادن به درون حوزه علمیه نیز مورد توجه قرار گیرد.

شناخت و حفظ و تقویت «هویت جهادی»

رهبر انقلاب شناخت و حفظ و تقویت «هویت جهادی» حوزه را سومین سرفصل «حوزه سرآمد و پیشرو» بر شمرند و با اشاره به پیام پرمحتوا و تکان‌دهنده اسام خمینی (ره) به روحانیت در اواخر سال ۱۳۶۷ افزودند: اسام‌را حل در آن پیام، علما را پیش‌گام در میدان جهاد و حمایت از میهن و حمایت از مظلومان معرفی و در عین حال نگرانی خود را از این که جریان تحجر و تقدس‌نمایی، حوزه علمیه را دچار وسوسه جدایی دین از سیاست و فعالیت‌های اجتماعی کند و راه درست پیشرفت را مسدود سازد، اعلام کردند.

حضرت آیت... خامنه‌ای، این دغدغه امام بزرگوار را ناشی از جریان خطرناکی دانستند که دخالت حوزه در مسائل اساسی مردم و ورود در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی و مبارزه آن با ظلم و فساد را منافی با قدسیت دین می‌داند و روحانیت را به صلح کل بودن و دوری کردن از مخاطرات ورود در سیاست سفارش می‌کند. ایشان در این خصوص تأکید کردند: قدسیت دین بیش از همه‌جا در میدان‌های جهاد فکری و سیاسی و نظامی بُرور می‌کند و با فداکاری و جهاد حاملان معارف دین و نثار خون پاک آنان تثبیت می‌شود، بنابراین حوزه علمیه برای حفاظت از اعتبار معنوی و وفاداری به فلسفه وجودی‌اش هرگز نباید از مردم و جامعه

و مسائل اساسی آن جدا شود و جهاد را در همه گونه‌هایش در هنگام نیاز، وظیفه قطعی خود بداند.

مشارکت در تولید و تبیین نظامات اداره جامعه

رهبر انقلاب مشارکت در تولید و تبیین نظامات اداره جامعه را چهارمین سرفصل از «حوزه پیشرو و سرآمد» بر شمرند و خاطر نشان کردند: این‌خلأ را حوزه باید پُر کند و این در شمار وظایف حتمی حوزه علمیه است و امروز نمی‌توان فقاقت را همچون ناآگاهان، غرق شدن در احکام فردی و عبادی دانست، زیرا «فقه امت‌ساز»، محدود به احکام عبادی و وظایف فردی نیست.

ضرورت آشنایی حوزه با یافته‌های روز جهان

حضرت آیت... خامنه‌ای آشنایی حوزه با یافته‌های روز جهان و همچنین همکاری با دانشگاه را از ضروریات طراحی و تنظیم نظامات اجتماعی بر شمرند.

تکلیف حوزه در نوآوری‌های تمدنی

ایشان پنجمین سرفصل «حوزه پیشرو و سرآمد» را نوآوری‌های تمدنی در چارچوب پیام جهانی اسلام دانستند و تأکید کردند: بر جسته‌ترین انتظار از حوزه علمیه زمینه‌سازی برای «استقرار تمدن اسلامی» است، تمدنی که در آن، علم و فناوری و منابع انسانی و منابع طبیعی و همه توانایی‌ها و همه پیشرفت‌های بشری و حکومت و سیاست و نیروی نظامی و هر آنچه در اختیار بشر است، در خدمت عدالت اجتماعی و رفاه عمومی و کاستن از فواصل طبقاتی و افزون بر پرورش معنوی و ارتقای علمی و شناخت روزافزون طبیعت و استحکام ایمان به کار می‌رود.

رهبر انقلاب، تمدن اسلامی را نقطه مقابل تمدن کج‌نهاد مادی کنونی خواندند و تأکید کردند: این تمدن باطل بر اساس سنت حتمی آفرینش رفتنی است و وظیفه ما کمک به ابطال این باطل و تدارک تمدن جایگزین در نظر و عمل

است و حوزه علمیه در این بخش وظیفه‌ای خطیر بر دوش دارد که در درجه اول، ترسیم خطوط اصلی و فرعی تمدن نوین اسلامی و سپس تبیین و ترویج و فرهنگ‌سازی آن در جامعه است و این از جمله برترین مصادیق «بلاغ مبین» است.

ویژگی‌های امروز حوزه قم

حضرت آیت... خامنه‌ای با تأکید بر توجه به دو عنصر زمان و مکان در اجتهاد و مراقبت از این که نوفهمی تبدیل به ناخالص‌سازی شریعت نشود، درباره شرایط امروز حوزه علمیه قم خاطر نشان کردند: حضور هزاران مدرس و مؤلف و محقق و نویسنده و گوینده و متفکر در معارف اسلامی و انتشار مجلات علمی و تحقیقی و نگارش مقالات تخصصی و عمومی، تعداد بالای طلاب و فضایی صاحب‌فکر، حضور فعال در همه میدان‌های انقلاب و حتی در میدان نظامی، گشودن راه به عرصه تبلیغات جهانی و تربیت هزاران طالب علم از ملت‌های گوناگون، توجه فقه‌ای تازنده‌نفس به مباحث مبتلا به معاصر، اقبال فضلالی جوان به دقت در نکات معرفتی متون معتبر اسلامی به‌ویژه کلام... مجید و ابتکار مهم تشکیل حوزه‌های علمیه بانوان، همه نشان می‌دهد حوزه قم مجموعه‌ای زنده و پویاست.

ایشان بخش پایانی پیام خود را به توصیه‌هایی برای تحقق حوزه «پیشرو و سرآمد» اختصاص دادند. از جمله توصیه‌هایی که رهبر انقلاب در این بخش به آن‌ها اشاره کردند، عبارت‌اند از: «لزوم به‌روز بودن حوزه»، «اهمیت دادن به تربیت نیرو و در همه بخش‌ها»، «افزایش رابطه حوزه‌یان با مردم»، «مقابله مدیران‌دهدیران حوزه با القائات مغرضانه‌ای که طلاب جوان را از آینده ناامید می‌کند»، «نگاه همرا با خوش‌بینی به نسل جوان و تعامل با آن‌ها»، «تدوین دروس حوزه بر مبنای فقه روشن بین و پاسخگو و به‌روز همرا با فلسفه روشن و دارای امتداد اجتماعی و دانش کلام‌رسا و استوار و دارای قدرت اقناع» و «تقویت روحیه زهد، تقوا، قناعت، استغنا از غیر خدا، توکل، پیشرفت و آمادگی برای مجاهدت».

باید عقلانیت دیگری در حوزه علمیه پدید آید

علی مهدیان

سخن‌نوی این پیام چیست؟ این پیام به حوزه علمیه می‌گوید «هویت خود را بر اساس مختصات جدیدی تعریف کن» زمانه پوست‌اندازی است. نگاه کنید حتی در بیان سابقه حوزه، آن‌را در بستر کلان‌ترین اتفاقات تمدنی و تاریخی و در بستر یک مبارزه کلان در جغرافیای قدرت جهانی، تعریف می‌کند، بازتقریر عنوان، ابعاد، توصیه‌ها همگی بر این اساس است. ایران خیلی جدی‌تر از قبل در حال رسیدن به قله برتری در هم‌آوردی تمدنی است، حوزه در چنین مختصاتی خود را انبییند تقریباً کاری نمی‌کند. اساساً هر اندیشه‌ورزی که متوجه بلوغ تاریخی و تمدنی «امروز» ایران نباشد، سر کار است. چه باید کرد، باید عقلانیت دیگری در حوزه علمیه پدید آید، این اندیشه باید تبدیل به یک نگرش مسلط و فراگیر در حوزه شود، رهبری با جوانان و کارگزاران نظام نیز همین دغدغه را مطرح کرده بود. باید لوازم چنین نگرش و روایتی از خود فهم شود، حوزه نیاز به یک خودآگاهی تاریخی، و تبدیل آن به عقلانیت در سبک رفتار خود دارد. فرد با چهار کتاب درسی جدید و نام‌گذاری مدرک حوزوی وجدان خود را آرام نکنیم. برای ایجاد چنین عقلانیتی، نیاز است در همه تخصص‌ها، همه سطوح، همه مسئولیت‌ها، اتاق‌هایی برای جوشش چنین عقلانیتی شکل بگیرد و لوازم عملی آن یافته شده و به صحنه زده شود.

نیازمند فقهی باهوش و آشنا به علوم عرفی امروز هستیم

جلیل محبی

حوزه برای «طراحی و تنظیم نظامات اجتماعی» نیاز دارد که با «یافته‌های امروز جهان» در باره این نظامات «به اندازه لازم آشنایی داشته باشد». این آشنایی، «فقیه» را قادر خواهد ساخت که با بهره‌برداری از «درست و نادرست این یافته‌ها»، «حضور ذهن لازم» برای استفاده از «تصریحات و اشارات کتاب و سنت بیابد» و شاکله نظامات اجتماعی را برای اداره جامع و کامل جامعه بر اساس اندیشه اسلامی طراحی کند. این قسمت از کلام رهبر انقلاب در منشور امروز در باره حوزه پیشرو و سرآمد، از منظر علوم انسانی و حکمرانی و نظام‌سازی و تدوین علم متناسب با ایران اسلامی که مقدمه تمدن اسلامی است مهم‌ترین نکته است. در این بخش حرفی از علوم انسانی اسلامی به عنوان سیستمی جدا از فقیه نیست. بحث از فقهی‌مبرز و دارای حضور ذهنی بالاست که به علوم عرفی امروز آشنایی دارد. علمی که ممکن است در دانشگاه تهران یا ام‌آی‌تی تحصیل و تدریس و تحقیق شود. اما آنچه مهم است گذر از ذهن اسلام‌شناسی باهوش و تیزبین و جامع‌نگری است که در دست و نادرست آن را در ک کند و با ذهن خلاق خود طرحی در خور و به درخور برای اسلام امروز و تمدن جدید اسلامی در اندازد.

نهادهی سازی نیازمندی‌های نوین

سید صادق غفوریان

بخشی از جان کلام، عصاره و تحلیل محتوادر منشور جامع رهبر انقلاب در یکصدمین سال تأسیس حوزه علمیه قم، بار دیگر این ضرورت را گوش‌زد می‌نمایند که حوزه به مثابه مهم‌ترین نهاد در امر دین، نیازمند هجرت از رویکردهای پیشینی و سفر به دنیای جدیدی است که البته در دو دهه اخیر، در بیانات رهبر فرزانه انقلاب مرتبط با حوزه علمیه، بارها تبیین شده است. همان‌طور که بر اهل آگاهی از حوزه علمیه، روشن است این نهاد به‌ویژه در یک دهه اخیر حرکت‌های خود را مسیر بازآفرینی نقش‌ها و نیازهای جدید را آغاز کرده است اما یک پرسش اساسی پیش‌روی این اقدام، مطرح است که آیا سرعت این حرکت نسبت به اقتضات نوپدید و به تعبیر رهبر انقلاب «پدیده‌های پیچیده و پُر تعداد امروز» همخوانی دارد؟ اگر اجازتی بر نگذاریم و مجال، در پاسخ باید نگاشت که نه تنها در این دوسومینی حرکت حوزه و اقتضات امروز آن‌طور که مورد انتظار است، همراستایی یافت نمی‌شود، بلکه گاهی این دغدغه نیز ذهن را به خود مشغول می‌دارد که نکنند در حوزه گفتافتی به ذهن‌وربان و زمانه امروز وجود ندارد. از این‌روست که در رهبر داین نهاد، برگرفته از منشور روز گذشته گریزی از «نهادهی سازی» تکالیف به منظور ترسیم و وصول به حوزه پیشرو و سرآمد وجود ندارد؛ بی‌شک این نهادهی سازی، باید امکان پیمایش کمی و کیفی را در چشم‌انداز عیان‌کننده معیار سنجش نیز این اصل باشد که حوزه چه میزان توانسته است، نیازهای روز را اهری کند. روشن و بدیهی است که آغوش گشودن حوزه به روی اندیشه‌ها، روش‌ها، کاربران جدید و متخصصان جوان و آشنا به علوم عرفی روز، از مهم‌ترین ابزارهای نیل به این هدف بزرگ و راهبردی است.

